

Ar. Gör. Yeşim Tükel Kılıç

İstanbul Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Anja Stukenbrock

Sprachnationalismus: Sprachreflexion als Medium kollektiver Identitätsstiftung in Deutschland (1617-1945)

Freiburg Üniversitesi Alman Filolojisi ve Dilbilim kürsüsü *öğretim üyelerinden* Dr. Anja Stukenbrock'un *Sprachnationalismus: Sprachreflexion als Medium kollektiver Identitätsstiftung in Deutschland (1617-1945)* başlıklı bu çalışması, 2004 yılında tamamladığı doktora çalışmasının gözden geçirilmiş bir baskıdır. Stukenbrock, Alman dilinin Alman ulusal kimliğinin merkezi kavramı haline geldiği yaklaşık dört yüzyıllık bir süreç olan ve 17.yy.'dan başlayarak 1945'te son bulan bir dönemi incelemektedir. Bu dönem içinde Alman dilinin Alman ulusçuluğundaki rolünü ve uygulanan dilsel politikaları sorgulayan çalışmanın temel savı, Alman ulusunun "icat edilmesinde" dilin çifte katlanmış bir rolü olduğu, diğer ulusçuluk modellerinden farklı olarak burada dilin, tarih, gelenek, kültür, etnik köken vb. gibi farklı ağırlıklara sahip olan kurucu öğelerden yalnızca biri değil, belirleyici asıl öğe olduğudur. Stukenbrock'a göre bu yüzyıllar boyunca Alman kimliğini şekillendirmek için Alman dili özellikle kullanılmış ve özellikle dil, Alman ulusal kimliğinin tanımı haline gelmiş ve getirilmek istenmiştir.

Ulus fikrini, eleştirel bir yaklaşımla, bir tür *Tanrı vergisi* değil de, insan eliyle yapılmış bir *icat* olarak tanımlayan güncel tartışmalarla aynı düşünsel düzlemden hareket eden Stukenbrock, ulusun dil üzerinden icat ve inşa edilmesini tartışan Benedict Anderson; 'önce ulus değil, ulusçuluk vardır, ulus ulusçuluğa göre sonrasaldır' fikrinden hareket eden Ernest Gellner gibi kuramcılarla da hesaplaşmakta ve Alman ulusçuluğunu, ulus modellerinin özel bir biçimi olarak konumlandığı "dil ulusu" kavramı altına yerleştirmektedir. Stukenbrock'a göre bir dil ulusu, kolektif ulusal kimliğin dil ile örtüşmesi savında temellenir. Bu bağlamda Stukenbrock, Alman tarihinde ulusal bir kimliğin inşasından ve siyasi ulus düşüncesinin Almanya'da ağırlık kazanmasından çok daha uzun bir süre önce dilsel ulusçuluk olduğunu öne sürer. Yaygın kanının aksine, Alman ulusal kimliğin ilk olarak Napoleon'a bir tepki olarak ortaya çıkmadığı, küçük

bir eğitimli tabakanın yabancı diller ve kültürlerin egemenliğine karşı daha erken dönemde yaptığı entelektüel hesaplaşmalar sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedir.

Böyle bir düşünsel arka plandan hareketle Stukenbrock, Alman ulusal dilinin ve bir Alman “dil ulusu”nun icat edilmesinin öyküsünü anlattığını söyleyerek, söz konusu yüzyıllara ait metinleri, kendi deyişiyle “dil ideolojisinin mimarisi”nin yapı taşları olarak konumlandırmakta ve bunları incelemektedir. Dolayısıyla ideoloji mimarlığından, ulusun ve ulusal dillerin icat edilmişliğinden söz eden böyle bir inceleme, -her ne kadar hakikat ve doğallık iddiası taşısalar da- ulus, ulusal dil ve Almanya bağlamında özellikle dilsel ulusçuluk gibi anlayışların söylemselliğine işaret etmekte ve 17.yy.'dan 20. yy.'a kadar dilsel ulusçuluk söyleminin kurucu öğelerine yönelik çözümler üzerinden, Alman "dil ulusu"nun söylemsel kuruluş öyküsünü anlatmaktadır.